Makam-ı Mahmud şefaattir, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Arş'ın üzerine oturtulması değildir

المقام المحمود هو الشفاعة وليس إقعاد النبي صلى الله عليه وسلم على العرش

[Türkçe - Turkish - تركي]

şeyh Muhammed Salih el-Muneccid

الشيخ محمد صالح المنجد

Terceme: IslamQa
koordinasyon: Sitesi Islamhouse

ترجمة: موقع الإسلام سؤال وجواب

تنسيق: موقع IslamHouse.com

2013 - 1434

IslamHouse.com

Makam-ı Mahmud şefaattir, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Arş'ın üzerine oturtulması değildir

Allah Teâlâ'nın: ((وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا)) [سورة الإسراء الآية 79]

"(Ey Nebi!) Gecenin bir kısmında (uykundan) kalk, sana mahsus nâfile olarak onunla (Kur'an ile) namaz kıl (ki kadrin yücelsin ve derecelerin yükselsin). Umulur ki Rabbin (kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) seni Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştırır. " (İsrâ Sûresi: 78-79)

Sözü hakkında: "Makam-ı Mahmud, Allah Teâlâ'nın, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i kendisinin yanında Kürsî'nin üzerine oturtmasıdır", diye İmam Mücahid'den rivâyet edilen tefsirin sıhhati nedir? Ya da Allah Teâlâ, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i Arş'ının üzerine kendisinin yanına mı oturtacaktır?

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Arş'ın üzerine oturtulması meselesi, eskiden olduğu gibi günümüzde de hâlâ tartışılan ve konuşulan bir meseledir.

İmam Mücahid'in bu sözünün geçerli olup-olmadığına girmeden önce bazı noktalara dikkat etmek gerekir.

Birincisi:

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Arş'ın üzerine oturtulmasıyla ilgili olarak Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den isnâdı sâbit (sahih) olan hiçbir makbul hadis gelmemiştir.

Ehl-i sünnet ve'l-cemaat akidesinin üzerinde olduğu kâide (ölçü) şudur:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hakkında konuşmayıp susmuş olduğu gayb ile konular, gaybî bilgiler olarak

kalır. Bu konuda soru sormak, ileri geri konuşmak ve kesin olduğuna inanmak câiz değildir."

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in, Arş'ın üzerine oturtulması hadisini, bazı insanlar, birçok yollardan merfu' olarak rivâyet etmişler, fakat rivâyetlerin hepsi de mevzû hadislerdir." ("Der'u Teârudu'l-Akli ve'n-Nakl", c: 3, s: 19)

İmam Zehebî de -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-'in Arş'a oturtulması meselesi hakkında hiçbir hadis sâbit olmamıştır. Hatta bu babta çok zayıf sayılan hadis vardır." ("el-Uluvv", c: 2, s: 1081, hadis no: 422)

İkincisi:

Kur'an-ı Kerim'in tefsiri hakkında, sahih sünnette gelen hadislere ittibâ etmek, -Mücâhid'in -Allah ona rahmet etsin- ilmiyle de olsa- tâbiînden birisinin tefsirini almaktan daha evlâdır. Özellikle -ileride nakledileceği üzere- Mücâhid'in kendisinden bir âyeti tefsir ettiğine dâir bir rivâyeti öğrendiğimiz zaman sahih hadislere ve eserlere mutabık kalırsa, onun tefsirini alırız.

Ka'b b. Mâlik'tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

«يُبْعَثُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَكُونُ أَنَا وَأُمَّتِي عَلَى تَلٍّ، وَيَكْسُونِي رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى حُلَّةً خَضْرَاءَ، ثُمَّ يُؤْذَنُ لِي، فَأَقُولُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ أَقُولَ، فَذَاكَ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ» [رواه أحمد في المسند]

"İnsanlar mahşer yerine toplandıkları zaman, ben ve ümmetim yüksek bir yerde bulunacağız.Rabbim Tebâreke ve Teâlâ bana yeşil bir hülle giydirecek. Sonra bana izin verilecek. Ben de Allah'ın hakkımda dilediği şekilde konuşacağım (O´na hamd ve senâda bulunacağım ve şefaat edeceğim).İşte o, (bana verilen) Makam-ı Mahmud´dur." (İmam Ahmed Müsnedi, c: 25, s: 60. er-Risâle Baskısı)

İmam Ahmed Müsnedi'nin bu baskısının muhakkikleri hadis hakkında şöyle demişlerdir:

"Hadisin isnadı, Müslim'in şartına göre sahihtir. Hadisin râvileri, Buhârî ve Müslim'in râvileri gibi sikadırlar.Fakat Yezîd b. Abdu Rabbihi ez-Zubeydî el-Hımsî, Müslim'in râvilerindendir.Abdurrahman b. Abdullah b. Kâ'b b. Mâlik ise, dedesinden hadisi işittiğine dâir hadis âlimleri ihtilaf etmişlerdir. Ancak doğru olan görüş, hadisi işittiği yönündedir."

İbn-i Ömer'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunan sahih mevkuf esere göre o şöyle demiştir:

«إِنَّ النَّاسَ يَصِيرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جُثًا، كُلُّ أُمَّةٍ تَتْبَعُ نَبِيَّهَا يَقُولُونَ: يَا فُلانُ! اشْفَعْ، يَا فُلانُ! اشْفَعْ، حَتَّى تَنْتَهِيَ الشَّفَاعَةُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَلِكَ يَوْمَ يَبْعَثُهُ اللهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ» [رواه البخاري]

"Şüphesiz ki insanlar kıyâmet günü gruplar halinde olacaklardır. Her ümmet kendi nebisini takip edip:

- Ey falan! bize şefaat et! Ey falan bize şefaat et! diyecektir.

Sonunda (insanların) şefaat talep etme işi Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'de son bulacaktır. İşte Allah'ın, onu Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştıracağı gün o gündür." (Buhârî; hadis no: 4718)

İmam Buhârî -Allah ona rahmet etsin- bu hadis için: "Allah Teâlâ'nın: Umulur ki Rabbin (kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) seni Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştırır, Sözü Bölümü" diye bir bölüm açmış ve yukarıdaki âyetin tefsirinin bu yönünü tercih etmiştir.

İbn-i Kesir -Allah ona rahmet etsin-, "Büyük Kur'an Tefsiri", c: 5, s: 103'te, İsrâ Sûresi: 79. âyetin tefsirini, "Büyük Şefaat Makamı" olarak sınırlandırmış, birçok sahâbe ve tâbiînin bu konudaki sözlerini zikretmiştir.

İbn-i Cerir et-Taberî de -Allah ona rahmet etsin- bu âyet hakkında şöyle demiştir:

"Bu, te'vil (tefsir) ehlinin (müfessirlerin) çoğunluğunun görüşüdür."

İşte İsrâ Sûresi: 79. âyetini tefsir eden en uygun ve en güzel görüş budur.

Üçüncüsü:

Bazı âlimlerin,Mücâhid'in İsrâ Sûresi: 79. âyetinin tefsiri hakkındaki sözünü zikretmesi ve onların bu sözü reddetmemesi, onların Mücâhid'in bu sözünü destekledikleri anlamına gelmez.Aksine bu, fezâili zikretmekte gevşek davranmaları ve bunu önem vermemeleri sebebiyledir.

Nitekim Ebu Muhammed b. Beşşâr, Abdullah b. Ahmed'in, babası Ahmed b. Hanbel'den şöyle rivâyet etmiştir:

Abdullah b. Ahmed, babasına bir hadisi arz eder ve:

"Bu hadisi, -adlarını sayarak- falan filan adamlar rivâyet etti, derdi. Eğer Abdullah babası İmam Ahmed'e zayıf bir hadis arz ederse, ona:

- Bu hadisin üzerini çiz! derdi.

Nihâyet Mücâhid'in hadisini ona arz edince, bu hadisin zayıf olduğunu söyledi. Bunun üzerine Abdullah babasına:

- Babacığım! Bu hadisin de üzerini çizeyim mi? Diye sordu.

İmam Ahmed:

- Hayır, bu hadiste fazîlet vardır. Onu olduğu gibi kabul et ve üzerini çizme! dedi." ("İbtâlu't-Te'vilât", s: 489)

Mücâhid'in sözünün şöhret bulması ve yaygınlaşmasının temel sebebinin bu rivâyet olduğu anlaşılmaktadır. O da şudur: İmam Ahmed gibi bazı hadis imamlarının bu eser (rivâyet) hakkında susmalarıdır.Bundan dolayı bazı âlimler bunu, eserin içeriğini kabul etme ve içeriğine inanma babından zannetmişlerdir.

Bu sebeple şöyle bu eser hakkında denmiştir:

"Bu, kabul gören eserlerden birisidir."

Oysa gerçek, zannedildiği gibi değildir.Bu sebeple birçok âlim, Mücâhid'in söylediği bu sözün doğru olmadığını açıkça belirtmişlerdir.

Nitekim İbn-i Abdilberr -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Buna göre ilim ehli, Allah -azze ve celle-'nin:

((عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا))

"Umulur ki Rabbin (kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) seni Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştırır. "

Sözündeki tefsirin (Makam-ı Mahmud'un tefsirinin), şefaat olduğu görüşündedirler.

"Makam-ı Mahmud'un, Allah Teâlâ'nın, kıyâmet günü Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i kendisinin yanında Arş'ın üzerine oturtmasıdır" diye Mücâhid'den rivâyet olunan sözün, âlimler tarafından bu âyetin tefsirinde bir münker olarak görülmüştür. Bir grup sahâbe, tâbiîn ve onlardan sonra gelen âlimler, Makam-ı Mahmud'un, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ümmetine şefaat edeceği makam olduğu görüşündedirler. Mücâhid'den de âlimlerin üzerinde bulunduğu söze benzer bir söz rivâyet edilmiştir. Dolayısıyla Kur'an ve sünnet ile amel eden ilim ehlinin bu âyetin tefsirindeki bu görüşü, icmâ sayılmıştır.

İbn-i Ebî Şeybe, Şebâbe'den, o Varkâ'dan, İbn-i Ebî Necîh'ten, o Mücâhid'den:

Allah Teâlâ'nın:

((عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا))

"Umulur ki Rabbin (kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) seni Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştırır. "

Sözünün tefsiri hakkında şöyle demiştir:

"Makam-ı Mahmud; Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şefaatidir." ("et-Temhîd", c: 19, s: 63-64)

İmam Zehebî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Mücâhid'den gelen en münker tefsir, Allah Teâlâ'nın:

((عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا))

"Umulur ki Rabbin (kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) seni Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştırır. "

Sözündeki tefsiridir.

Mücâhid: "Makam-ı Mahmud; Allah Teâlâ'nın, O'nu -sallallahu aleyhi ve sellem-'i, Arş'ın üzerine oturtmasıdır" demiştir." ("Mîzânu'l-İ'tidâl", c: 3, s: 439)

İmam Zehebî -Allah ona rahmet etsin- yine şöyle demiştir:

"Mücâhid'in -yukarıda da zikrettiğimiz gibi- âyeti bu şekilde tefsir etmesini bazı kelâmcılar reddetmiştir.Ebu Bekir el-Merrûzî ise,(Mücâhid'in sözünün doğruluğu göstermek için) oturup kalkmış zikretmiş ve bu tefsiri desteklemiş, bu konuda bir kitap derlemiş ve Leys b. Ebî Süleym, Atâ b. es-Sâib, Ebu Yahya el-Kattât ve Câbir b. Yezîd yoluyla Mücâhid'in rivâyetini derleyip biraraya getirmiştir.

Ey kardeşim! Allah Teâlâ seni hevâna göre hareket etmekten korusun! Aşırılığın, bu muhaddisi (Ebu Bekir el-Merrûzî 'yi), münker bir eseri almaya (onunla amel etmeye) nasıl götürdüğüne bakar mısın?" ("el-Uluvv", c: 2, s: 1081-1090, no: 422-424)

Değerli âlim Elbânî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Sahih hadis kitaplarında sâbit olduğuna göre Makam-ı Mahmud'un, Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-'e âit umumî şefaat olduğuna delâlet etmektedir. İnsan aklının şaşkın kaldığı acaipliklerden birisi de, İmam Zehebî'nin birden fazla kişiden zikrettiği Mücâhid'in bu eseriyle bazı mütekaddim âlimlerin fetvâ vermeleridir.Hatta bazı muhaddisler daha da ileri giderek şöyle demiştir:

- Eğer yemîn eden bir kimse, Allah Teâlâ, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'i Arş'ın üzerine oturtacağına üç talak üzerine yemîn etse ve bana bu yemînin doğru olup-olmadığının fetvâsını soracak olsa ona: Doğru söyledin ve yemîninde isâbet ettin, derim.

Şüphesiz ki bu gibi aşırılık, Allah Teâlâ'nın sıfatlarını inkâr edenlerin, inkâra devam etmelerine, sıfatları kabul eden Ehl-i sünnete karşı çıkıp onları karalamaya, onları teşbih ve tecsim, hak dîni, onda aşırı giden ile ona haksızlık eden arasında olmakla itham etmelerine sebep olmaktadır.

Sıfatlar ve diğer konularda Allah Teâlâ'ya lâyık hakikat üzere Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih olarak gelen hadislere îmân eden ve bu konuda, Mücâhid'in eserini bir tarafa bırakın, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den -bu hadis gibi-

sahih olmayanı kabul etmeyen kimseye Allah Teâlâ merhamet etsin!" ("Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha", s: 865)

Değerli âlim Elbânî -Allah ona rahmet etsin- devamla şöyle demiştir:

" -Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye'nin de belirtiği gibi, onlar bundan daha kötüsünü yapmalarına rağmen- Bazı muhaddislerin zayıf hadisleri rivâyet etmeleri, onlara karşı olan âlimler (muhalifler) tarafından ayıplanan ve tenkit edilen hususlardan birisi olmuştur.

Bu çağda onları tenkit eden, ayıplayan, bunu onların aptallığına ve dalâletine bri huccet olarak kullananların en tanınmışı, sünnet ve hadis ehline şiddetli düşmanlığıyla bilinen, onlara Haşeviyye ve Mücessime lakabını veren Zâhid el-Kevserî'dir. Hakikatte el-Kevserî bu konuda onlara zâlim ve müfteri durumundadır.

Fakat -hakkın söylenmesi gerekir- bazı muhaddislerin rivâyet ettikleri hadis ve eserlerde, bazen onun (el-Kevserî'nin) iftirâsını destekleyen şeyleri bulabilir.

Örneğin:

Allah Teâlâ'nın:

((عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا))

"Umulur ki Rabbin (kıyâmet günü insanlara şefaatçi olman için) seni Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştırır. "

Sözü hakkında (Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in): "Allah Teâlâ beni Arş'ın üzerine oturtacaktır." Diye rivâyet olunan hadis gibi.

Makam-ı Mahmud'un tefsiri hakkında şeksiz ve şüphesiz doğru olan tefsir, onun şefaat olduğudur.Önce İmam İbn-i Cerir -Allah ona rahmet etsin-, sonra Kurtubî tefsirinde bu görüşü (Makam-ı Mahmud'un şefaat olduğunu) doğrulamıştır. Hâfız İbn-i Kesir -Allah ona rahmet etsin- ondan başkasını zikretmemiş ve Makam-ı Mahmud'un şefaat olduğunu belirten hadisleri sıralamıştır.Hatta İbn-i Cerir tarafından iki yolla rivâyet edildiği sâbit olan onun şefaat olduğudur.

Mücâhid'den (Allah Teâlâ beni Arş'ın üzerine oturtacaktır) diye rivâyet olunan eserin muteber başka bir yolu yoktur. Nitekim Zehebî

-Allah ona rahmet etsin- bu eserin, Leys b. Ebî Süleym, Atâ b. es-Sâib, Ebu Yahya el-Kattât ve Câbir b. Yezîd yoluyla rivâyet olunduğunu zikretmiştir. Bu dört râviden ilk ikisi, rivâyetleri birbirine karıştıran kimseler, son ikisi ise, zayıf kimselerdir. Hatta sonuncusu (Câbir b. Yezîd) metruk ve ithamlıdır.

Sözün özü:

Mücâhid'in bu sözünün, -ondan rivâyet edildiği doğru olsa bile- Kur'an ve sünnetten onu destekleyen bir delil bulunmadığı sürece dîn ve akîde olarak alınması (kabul edilmesi) câiz değildir." ("el-Uluvv Muhtasarı", s: 14-20)

Böylelikle Makam-ı Mahmud'un tefsiri hakkında doğru olan tefsirin, şefaat makamı olduğu ve Mücâhid'den -Allah ona rahmet etsin- gelen bu eserdeki tefsir gibi olmadığı açıkça anlaşılmış olmaktadır.

Allah Teâlâ en iyi bilendir.